

רס"ן הרב יאיר אבו, רב אט"ל

מניעת הרס ארכיאולוגי ובניה בלתי חוקית בשבת

ראשי פרקים

- א. הקדמה
- ב. שמא תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם
- ג. הידרדרות המצב מעסקי ממון לעסקי נפשות
- ד. "עד רדתה" - מלחמה על הכיבוש והשלטון בארץ
- ה. שלום הציבור ופיקוח נפש של רבים
- ו. סיכום

א. הקדמה

לאחרונה חלה עליה בהרס אתרים ארכיאולוגים בגזרת איו"ש, וכן בבניה בלתי חוקית של פלסטינים. התופעה מתאפיינת בשוד והרס עתיקות ואתרי מורשת והיסטוריה באופן נרחב, פלישה ומגורים בלתי חוקים בתוך האתרים, והשתלטות על שטחים בתוך אזורים המוגדרים בשליטת ישראל.

המנהל האזרחי, שהינו הזרוע של מתאם הפעולות בשטחים, בעזרת כוחות צה"ל בשטח, עוסק בפיקוח ואכיפת החוק בנושאים מעין אלו. תופעה זו גוברת דווקא בשבת מסיבות שונות ואכמ"ל.

חיילים בחמ"ל המנהל האזרחי שאלו, האם מותר להם בשבת, לעסוק בהכוונת הכוחות לצורך הרחקת הפורעים? ועוד צריך להישאל, האם לכוח עצמו בשטח מותר להגיע למקום זה ולעסוק בהרחקתם של הפורעים?

במאמר ננתח את צדדי הסוגיה, ונברר האם פעולות למניעת הרס ארכיאולוגי ובניה הבלתי חוקית מותרות בשבת.

ב. שמא תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם

בגמרא בעירובין נאמר¹:

"אמר רב יהודה אמר רב נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זינן, ואין מחללין עליהן את השבת. תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' "

1. דף מה, א.

במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיינן, ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר, אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת".

וכן פסק השולחן ערוך²:

"עכו"ם שצרו על עירות ישראל, אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהם את השבת. באו על עסקי נפשות, ואפילו סתם יוצאים עליהן בכלי זין ומחללין עליהם את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת".

בטעם הדבר כתב ברש"י³:

"עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות יוצאין עליהם, שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם".

פגיעה של גויים בעיר סמוכה לגבול יש בה סיכון מצד מיקומה האסטרטגי, שמא מתוך שהאויב יכבוש אותה יהיה לו קל יותר לפרוץ פנימה לתוך הארץ.

נראה לדייק מדברי רש"י, שהיתר זה אינו בנוי על פיקוח נפש עכשווי, אלא הוא מבוסס על שיקול רחב יותר של הגנה על שלום המדינה בכללה.

ביחס לכך, כתב הרב עובדיה יוסף⁴:

"והנה אף לפירוש רש"י והאור זרוע שפירשו שמשם תהא הארץ נוחה ליכבש לפניהם, יש לומר שאין זה מטעם פיקוח נפש, אלא משום מצוות הכיבוש עצמה. וכמו שאמרו בשבת⁵: "עד רדתה" אפילו בשבת⁶, ולא נכבשה יריחו אלא בשבת וכן פסק הרמב"ם⁷. וכן ראיתי להגאון הרוגאצ'ובי בספר צפנת פענח⁸ שכתב, דעיר הסמוכה לספר, אין זה מגדר פיקוח נפש, אלא רק משום כיבוש, והרי במלחמת חובה מותר אפילו להתחיל בשבת, כדאיתא בירושלמי, ע"ש".

כן בנידון דידן, הורסי העתיקות והבונים בניה בלתי חוקית, פוגעים בכיבוש הארץ, שכן באמצעות מעשיהם הם יוצרים רצף טריטוריה חדש המונע את רצף

2. אורח חיים סימן שכט סעיף 1.

3. ד"ה לספר.

4. תחומין חלק י, עמ' 54.

5. יט, א.

6. עין בסעיף ד' במאמר בו הרחבנו את הדין ב"עד רדתה"

7. סוף פרק ב מהלכות שבת.

8. הלכות שבת ב, כג.

הישוב היהודי ויישוב הארץ. זאת בנוסף לניסיונם להשפיע על התודעה באמצעות שכתוב ההיסטוריה מחדש, על ידי עקירת כל עדות לקשר שבין עם ישראל וארצו, דבר המשפיע באופן ישיר על כך ש"שתהא הארץ נוחה ליכבש לפניהם".

ג. הידרדרות המצב מעסקי ממון לעסקי נפשות

המאירי בעירובין⁹, ביאר באופן אחר, שטעם ההיתר בעיר הסמוכה לספר הוא משום שיש לחוש שיתגלגל הדבר מעסקי ממון לעסקי נפשות.

על פי יסוד זה חילק תרומת הדשן¹⁰ בין תקופתו לזמן הגמרא:

"ובזמן הזה אפילו על עסקי ממון מחללין, דידוע הוא דבאו על מנת אם לא יניח ישראל לשלול ולבוז ממנו יהרגנו והוי עסקי נפשות".

כלומר המציאות השתנתה, שהגנבים בימינו אם לא ייתן להם את מבוקשם יהרגו את העומד על ממונו, גם בעיר שאינה סמוכה לספר, ולכן הצלה מגניבה הפכה להיות בכלל פיקוח נפש.

על פי זה פסק השו"ע¹¹:

"יש מי שאומר שבזמן הזה אפילו בא על עסקי ממון מחללין, שאם לא יניחנו ישראל לשלול ולבוז ממנו יהרגנו, והוי עסקי נפשות".

המגן אברהם הקשה עליו¹²:

"וצ"ע דיניחנו ליקח הממון ולא יחלל שבת? ואפשר כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו חישיינן שמא יעמוד אחד נגדם ויהרג ולכן מחללים, אבל באדם יחיד יניח ליקח ממנו ולא יחלל שבת".

המגן אברהם מבחין בין יחיד לרבים, שברבים יהיה מי שיעמוד כנגדם, ולכן יש סכנת נפשות. במיוחד נכונים הדברים בנידון דידן, שהרבים עומדים על ממונם הציבורי, ובפרט באוצרות מורשת של העם היהודי בארצו, ובבעלות על הקרקע. הפורעים המבצעים את פעולתם עלולים להיגרר לכך שהגניבה תגלוש לאלימות והרג, ופעמים אף הם באים על דעת כן.

עקרון זה בא לידי ביטוי גם לגבי כיבוי דליקה בשבת, כפי שכתב האור זרוע¹³:

9. ד"ה והלכתא.

10. סימן קנו.

11. אורח חיים סימן שכט סעיף ז.

12. שם, ס"ק ה.

13. חלק ב, הלכות עירובין סימן קמט.

"התירו רבותינו לכבות דליקה בשבת מפני שאנו דרים בין העכו"ם וכשיש דליקה באים ושוללים והורגים, ולא גרע מעיר הסמוכה לספר שמחללין עליה את השבת"¹⁴.

וכן פסק הרמ"א¹⁵:

"בזמן הזה שאנו שרויים בין אינם יהודים והיא חשש סכנת נפשות, כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל שמותר לכבות דליקה בשבת משום דיש בה סכנת נפשות והזריז הרי זה משובח, ומ"מ הכל לפי העניין".

מהאמור עולה, שכאשר גניבה או דליקה עלולים להביא לפגיעה של גויים בישראל, עושים מלאכה בשבת כדי למנוע את הגניבה או הדליקה. דבר זה נכון גם לגבי השחתת עתיקות ובנייה לא חוקית, כיוון שהיא עלולה להביא לפגיעה בישראל, ולכן מניעתה מוגדרת פיקוח נפש שדוחה שבת.

יתירה מזאת, לעתים מעשה פשיעה פלילי שבו עצמו אין פיקוח נפש, יוצר סכנת נפשות. דוגמא לדבר, בניה לא חוקית בסמוך ליישוב יהודי, גורמת לקרבה מסוכנת בין יישובי האויב ליהודים, וכפי שכתב הראב"ן שסמיכות ליישוב אויב יוצרת סכנת נפשות¹⁶:

"ולא יראו כיון דסמוכי לגוים אחרים, וכ"ש אנו שאנו יושבים בתוכם שלא יראו להרוג, ומחללין את השבת ומצילין".

בנוסף, המציאות מורה שמצוי מאוד שגורמי פשע משתפים פעולה עם גורמי טרור, ופיגועי טרור רבים בוצעו על תשתית עבריינית, ולכן מניעת תשתית עבריינית עוינת היא פעולה של מניעת מעשי מלחמה נגד ישראל.

שיקול מרכזי נוסף בהקשר זה הוא, שכאשר בגזרה תהיה אוירה של חוסר אכיפה ושליטה צבאית הדבר יבוא לידי ביטוי גם בהיבטים הביטחוניים המובהקים בשגרה, במיוחד ביום השבת שייתפס בעיניהם כיום בו יכולים לבצע את זממם ביתר קלות¹⁷.

14. וכן כתב בהגהת אשר"י בעירובין פ"ד סימן ו.

15. אורח חיים סימן שלד סעיף כו.

16. שבת סימן שסג ד"ה אמר.

17. בדומה לכך, הרב הרצוג בקובץ 'התורה והמדינה' קובץ ד' עמוד כח, התייחס למקרה שתפסו גנב בשבת, ועסק בשאלה הא מותר להזמין את המשטרה שתבוא לאוסרו. וכתב: "הרי בנידון זה אין כבר שאלת הצלת נפשות ברגע זה אלא ענין של בירור משפטי, והרי זה אין בדין שידחה את השבת. אלא שיש כאן חישוב אחר, והוא שאם על סמך זה לא נתיר למשטרה לנסוע לחפש את העושה העול כי אז תתרבנה הגנבות דווקא ביום ש"ק, וכבר הוזכר שגנבות בימים אלו בכלל גם רציחה, וסו"ס יש כאן משום הצלת נפשות".

נציין, שבשו"ת משיב מלחמה¹⁸ הורה הרב שלמה גורן זצ"ל, שכל מקום בארץ נידון כיום כ"עיר הסמוכה לספר", שכן המחבלים מנסים לפגוע בכל מקום ואתר, ועל כן יש לפעול כנגדם בכל רחבי הארץ.

ד. "עד רדתה" - מלחמה על הכיבוש והשלטון בארץ

הגמרא בעירוובין¹⁹ מוכיחה שמותר לחלל בעיר היושבת על הספר גם כאשר הגויים באים לפגוע רק ברכוש ממלחמת דוד בקעילה:

"דרש רבי דוסתאי דמן בירי, מאי דכתיב²⁰: "ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסיים את הגרנות"? תנא, קעילה עיר הסמוכה לספר היתה, והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש, דכתיב: "והמה שוסיים את הגרנות". וכתב²¹: "וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה, ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה".

התוספות²² הקשו, כיצד מדויק רבי דוסתאי מכאן שמותר לחלל את השבת, הרי יתכן שהמעשה היה בחול? ותירצו שאף אם מעשה זה היה בחול, מכל מקום יש להוכיח מכאן שמותר אף לחלל את השבת. שהרי מלשון הכתוב "נלחמים בקעילה" מתבאר שהייתה זו מלחמה ממש, ודוד מסר נפשו על מנת להציל את יושבי קעילה, אף שלא היו בסכנת נפשות. ומאחר והותר למסור את הנפש על מלחמה זו, ממילא מותר אף לחלל עליה את השבת.

הרב גורן²³ עמד על העיקרון שעולה מדברי התוספות:

"על כרחנו יש לומר לדברי התוס' שגם היתר זה של חילול שבת בהגנת הרכוש על ישובי הספר מבוסס על עד רדתה ולא על פיקוח נפש... ושיטה זו סוברת כנראה שיש משום פיקוח נפש בכל מלחמה שאין להמונע ממנה, ובגלל זה הותרה בשבת".

נרחיב מעט בעקרון "עד רדתה" שעל פיו ביאר הרב גורן את שיטת התוספות. המקור לכך הוא בגמרא בשבת²⁴:

18. חלק א סימנים ט, יג, יז ובעוד מקומות רבים.

19. דף מה, א.

20. שמואל א, כג, א.

21. שם ב.

22. ד"ה אי מצלח.

23. משיב מלחמה חלק א עמ' צה.

24. דף יט, א.

"ת"ר אין צריך על עיירות של גוים פחות משלושה ימים קודם שבת, ואם התחילו אין מפסיקין, וכן היה שמאי אומר 'עד רדתה' - אפילו בשבת".

הרב גורן²⁵ למד מכאן, שיש היתר מיוחד ללחימה בשבת, בלי קשר להיתר פיקוח נפש:

"היתר הלחימה בשבת במלחמה וכו' אינו מתבסס על היתר פיקוח נפש הדוחה שבת, אלא על היתר מיוחד המיועד אך ורק ללחימה, והנשען על דרשת שמאי הזקן מהפסוק 'עד רדתה' - אפילו בשבת" וכו' יכולים אנו להסביר ולומר, כמו שמסביר רש"י במסכת יומא²⁶, הטעם של פיקוח נפש דוחה שבת "לפי שחביבה נפשם של ישראל לפני המקום יותר מן המצוות, אמר הקב"ה תבטל המצוה ויחיה זה". כך נראה שחביב שלטונם של ישראל על ארץ ישראל ועל כל הנספח עליה יותר מן המצוה של שמירת שבת אחת".

וכן מפורש בשפת אמת²⁷ בפירושו לגמרא זו:

"ונראה דודאי לא מיירי בדאיכא סכנה, דאם כן למה לי קרא, וע"כ צ"ל דמיירי שידינו תקיפה אלא שע"י ההפסק בשבת יתבטל הכיבוש, ואתי קרא לומר דהכיבוש דוחה שבת".

הרב גורן²⁸ הרחיב את ההיתר של "עד רדתה" לא רק במובן המלחמתי והמבצעי, אלא גם לביצור אחיזתנו על הארץ ומניעת השתלטות הגויים:

"ההיתר הנלמד מ'עד רדתה' אינו מוסב רק על כיבוש הארץ בדרכי לחימה, וכי הגורם להיתר זה אינה מצוות הלחימה או פקוח נפש כל שהוא במלחמה, אלא מצוות כיבוש הארץ והתנחלותו בה היא הדוחה שבת, ולכן לא רק כיבוש בדרכי לחימה דוחה שבת, אלא גם גאולת הארץ בדרכים אזרחיות והתנחלות על הקרקע שמטרתה מניעת אפשרות להשתלטות הגויים עליה, גם היא דוחה שבת מטעם 'עד רדתה' אפילו בשבת".

בהגדרה זו של מניעת אפשרות להשתלט על הקרקע ודאי ניתן לכלול פעולות לבלימת הרס האתרים ההיסטוריים, ובניה בלתי חוקית כחלק מהרצון לקבוע עובדות בשטח.

במאמר זה לא נרחיב בסוגיה זו של "עד רדתה"²⁹, ולא נבסס את ההיתר על הלכה

25. משיב מלחמה חלק א עמ' פח-צ.

26. פב, ב.

27. יט, א ד"ה ת"ר.

28. משיב מלחמה חלק א עמ' ק.

29. להרחבה עיין תורת המחנה חלק ב - שבת בנספח גדרי פיקוח נפש. ועיין עוד בספר "הראלי" מאמרו של הרב אליעזר שנוולד 'עד רדתה' וכן בספרי הרב משה צבי נריה "מלחמות שבת" ו"צינף מלוכה".

זו, משום שגדרי דין זה אינם מפורשים בחז"ל בראשונים ובאחרונים. מ"מ עולה מכך
בבירור, שלמצב המלחמתי יחס שונה בהלכה משאר דיני פיקוח נפש הרגילים.

פעולותיהם של הפורעים, אינן מעשי גניבה מקומיים, אלא חלק ממלחמה
מתמשכת ושיטתית על יישוב הארץ וכיבושה. לכן בבאנו להכריע בסוגיה זו, יש
לשקול את הדברים ביחס המיוחד לדיני מלחמה, כחלק ממערכת השיקולים.

ה. שלום הציבור ופיקוח נפש של רבים

ללא קשר לגזירה הביטחונית בה מתבצעים פעולות הפורעים, יש מקום לדון מצד
היבטי בטחון פנים של שלום הציבור מפני גניבות רכוש וכדומה.

ביחס לעבודת המשטרה בשבת, מצינו שהפוסקים נקטו כעקרון מנחה את ערך
'שלום הציבור'.

במסכת שבת³⁰ הובא :

"אמר שמואל מכבין גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יוזקו בה רבים,
אבל לא גחלת עץ"³¹.

נחלקו הראשונים מהו החילוק בין גחלת של עץ שאסרו לגחלת של מתכת שהתירו.
רש"י³² ביאר שהאיסור לכבות גחלת של עץ הוא מהתורה ולכן לא התירו, אך האיסור
לכבות גחלת של מתכת הינו רק מדרבנן³³ ולכן במקום היזק התירו.

אך בה"ג והר"ח³⁴ ביארו שגם איסור דאורייתא התירו בגלחת ברה"ר והסיבה
שאסרו גחלת של עץ היא בגלל שבקלות אפשר לראות אותה דולקת ואין חשש שיפגעו
ממנה. הר"ן³⁵ ביאר את שיטתם :

"דברי תימה הם, שהאיך יתיר שמואל מלאכה דאורייתא שלא במקום
סכנת נפשות? אלא שנראה שהרב ז"ל סובר דזקא דרבים כסכנת נפשות

וכן בספרו של הרב אבידן "שבת ומעד בצה"ל".

30. דף מב, א.

31. רש"י וראשונים נוספים על אתר פירשו שבגחלת של מתכת איסור הכיובי מדרבנן ובעץ הוא
מהתורה. לאור זאת נראה שיש מקום להקל באיסורי דרבנן כאשר קיים חשש לנזק ציבורי. לעומתם
רב האי גאון, בה"ג והר"ח התירו גם איסורי תורה, ולשיטתם ההבדל בין גחלת של מתכת לעץ הוא
שבעץ הגחלת נראית היטב ולא ינזקו בה.

32. וראשונים נוספים שם

33. כיון שהאיסור מדאורייתא לכבות זה לעשות פחמים, ובגחלת של מתכת זה לא שייך.

34. הובאו ברשב"א ובר"ן.

35. שבת יט, ב מדפי הר"ף ד"ה ומהא שמעינן.

חשיב לך".

הרב שאול ישראל³⁶ למד מכאן יסוד הלכתי ביחס לעבודות המשטרה בשבת:

"כל מה שנוגע לשלום הציבור או סילוק נזק ממנו הכל נחשב כפקוח נפש, כי כל מה שכרוך בשלום הציבור יש בו בעקיפין ענין עם פקוח נפש וכו' סיור בכדי למנוע קטטות ומריבות בציבור או לתפוס גנבים וכו'". אמנם הצלה ממקרי איבוד נפשות קצת רחוקה, אך הצלת ממון ונזקים גופניים הם מצויים מאוד, ואינו גרוע מגחלת ועדיף ממנה, כי כאן הנזק אינו מצומצם על מקום אחד אלא הוא פוגע בציבור כולו, בודאי יש בזה משום הצלת הציבור מנזק, שלדעת הגאונים הוא שקול כפקוח נפש... אמנם קשה לסמוך ע"ז ולעשות עיקר הטעם להקל, מ"מ לעני"ד הרי הוא לכה"פ ראוי להצטרף כסניף ליסוד העיקרי".

במסכת סנהדרין³⁷ מצינו דיון בהיתר זריעה בשביעית משום ארנונה. התוספות³⁸ ביארו שסיבת ההיתר היא משום פיקוח נפש ציבורי:

"וא"ת ומשום ארנונה התירו לחרוש ולזרוע דהויא איסורא מדאורייתא?... אי נמי יש לומר דפקוח נפש הוא, ששואל להם המלך מס ואין להם מי יפרענו ומתים בתפיסת המלך. והכי איתמר בירושלמי, משום חיי נפש".

דברי התוספות מוסברים היטב לאור השיקול של פיקוח נפש ציבורי³⁹.

בהלכות ריבית, הרמ"א⁴⁰ לימד זכות על הנוהגים ללוות בריבית לצורך הקהל, שצורך הציבור הוא כפיקוח נפש:

"אסור ללוות בריבית לצורך קהל... ולא כמו אלו שנהגו להקל בקצת מקומות להלוות וללוות לצורך קהל בריבית קצוצה, ואין להם על מה שיסמוכו, אם לא שנאמר שמחשבים צרכי קהל לפקוח נפש או לצורך מצוה כמו שיתבאר לקמן, אבל אין לסמוך ע"ז כ"א לצורך גדול".

אע"פ שהרמ"א לא צידד להקל בגלל הדימוי של צרכי קהל לפקוח נפש, עצם העלאת האפשרות מראה שיש לקחת בחשבון שיקול זה כגורם מכריע בשאלות מסוג זה.

שמירה על נכסי מורשת ואתרים היסטוריים בודאי נחשב לדבר בעל ערך ציבורי

36. עמוד הימני סימן יז עמ' 641.

37. דף כו, א.

38. ד"ה משרבו.

39. הצפנת פענח הלכות שבת (פ"ב ה"ג) קישר את שיטת תוספות עם שיטת הר"ן לעיל בעניין נזק רבים שנחשב לסכנה.

40. יורה דעה סימן קז סעיף כב.

ואף לאומי, וכן השמירה מפני אירועים פלילים של הרס וגניבות עתיקות הינם בכלל דאגה לשלום הציבור.

כדברינו במאמר זה כתוב בתורת המחנה⁴¹:

"אם יש לחוש שעבריינות המכוונת לרכוש תביא לידי פיקוח נפש וכל שכן אם היא עלולה לגרום לפגיעה בשלטון האומה בארצה, אזי מותרים ומחויבים להאבק בה אף בשבת... קיים חשש סביר שכל אירוע פשע יתדרדר למצב סכנה... כל מקום בארץ נידון כיום כעיר הסמוכה לספר... פשוט שחובה לחלל שבת לצורך מאבק בפשיעה פלילית המתבצעת בידי פלסטינים".

ו. סיכום

גם כאשר אין חשש להידרדרות לפגיעה בנפש בפעולת ההרס באתרים הארכיאולוגים, ובבניה הבלתי חוקית, יש לשקול כגורם מכריע בסוגיה את החשש מפגיעה בשליטה הישראלית בשטח ופגיעה בביטחון המדינה.

הדברים אמורים במיוחד כאשר מדובר בפעולות היוצרות 'כיבוש שקט' בשטח, שכן בפעולות אלו יש הגבלה של רצף ההתיישבות היהודית, וניסיון לעקור כל עדות לקשר שבין עם ישראל וארצו.

הפורעים המבצעים פעולות אלו עלולים לגלוש גם לאלימות והרג, במיוחד לאור העובדה שגורמי הפשיעה משתפים פעולה עם גורמי טרור.

אם לא תהיה אכיפה כלל בנושא, במיוחד ביום השבת, דבר זה יצור פגיעה בעוצמת ההרתעה, משום שהמענה הביטחוני ייתפס כחלש.

פעולות אלו הינן מאורגנות ומתוכננות, והינן חלק ממלחמה כוללת על ארצנו. מניעת פעולות אלו הינן צריכות להישקל כחלק מההיבט המלחמתי על כיבוש הארץ.

גם ללא הצד הביטחוני והלאומי, יש כאן היבט של שמירת בטחון הפנים בהיבט הפלילי.

שמירה על נכסי מורשת ואתרים היסטוריים נחשבים לדבר בעל ערך ציבורי ואף לאומי.

השמירה מפני אירועים פלילים של הרס וגניבות עתיקות הינם בכלל דאגה לשלום הציבור.

מכל האמור, מסקנתנו כי מותר להקפיץ כוחות בכדי לטפל באירועים מסוג זה.

41. חלק ב פרק לו הלכה י.

אם כי מובן, שפרטי הביצוע למעשה של כל פעולת אכיפה, דורשים בירור ממוקד אצל רב היחידה.

נסיים בדברי שבט הלוי¹, על החובה שלא לעשות השבת כחול בקרב העוסקים בקביעות בהצלה:

"דלא יעשה הרגל הגדול שלחילול שבת לצורך פיקוח נפש אצלם כטבע, ואינו דומה למי שמחלל שבת לעתים רחוקות לצורך פקו"י למי שמחלל באופן תמידי ובכל שבת ושבת ונעשה אצלו חול, אע"פ שהוא מותר ע"פ ההלכה, וגם קעביד מצוה. אבל החכם עיניו בראשו, וכל ערום יעשה בדעתו".

1. שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן כה.